

ZEMITURS

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKKROKSTS

Nr. 16 (104)

1997. GODA 9. MAJS

CENA 5 SANTIMI

ĀDOLFS BORBAĻS,
MEŽSAIMNĪCĪBAS
INŽENERS

GRŌMOTAS LATGOLAS SKŪLOM

Daudzīm laseitōjim rotarišu kusteibas un Rotari klubu vōrds var liktīs svešs, tūmār šei kusteiba izplateita vairōk nakai 150 pasaulā vaļstīs, populara beja arī pyrmōs naatkareigōs Latvejas laikā. Pēc naatkareibas atgyušanas atsaunōjuse. Golvoni mērkī — paleidzēt sabidreibas lūceklim atsateistēt goreigi, snidzūt vajadzēigū atbolstu.

Vins nu Reigas Rotari klubu aktivim bidrim ir mežzgnōtņū doktors Ontons Kažemaks, bejušais ilggadeigais Mežu pēteišonas stacejas «Kalsnava» vadeitōjs. Kluba uzdavumā — dōvynōt lobas grōmotas Latgolas skūlom, 12. martā jys apmeklēja divas skūlas Preiļū un Rēzeknes rajonā.

Vysupyrms beja sovu 130. godskōrtu atzemejušō Aizkaļnes pamatskūla, kur cimeņus sagaidēja tōs direktore Irena Meņšikova un Latgolas telesabidreibas pōrstōvs — te O. Kažemaks sovā laikā sōcis skūlas gaitas. Aizkaļnes skūla dōvynōjumā sajēme Bārnū enciklopeđu 6 sejmūmūs un grōmotas par mežsaimnīcību.

Tod sekōja Dekšāru pamatskūla, kur direktore Veneranda Kivle — te sovukōrt pyrmō skūla beja šūs ryndu autoram. O. Kažemaka kunga studeju un dorba kolēģim. Te, leidz ar mynātajom, tyka dōvynōtas arī nūvodnikā — Jōņa Klidzēja grōmotas. Dekšārēs uzmaneibu saistēja pogosta muzejs, kura darbeibai dreiz apyrtēs pyrmais gods.

Obōs skūlōs rotarišu pōrstōvi sirsneigi sagaidēja un, pisadolūt pedagogim un daļai vacōkūs klašu skūlānu, tyka rysynōtas pōrrunas par Rotari klubu darbeibu un mežsaimnīka profesejas syuteibu.

I. MUIZNIECE,
MAG. PHIL.

«...PUNKTU PYRMS VŌRDA...»

Vōrds, volūda, saruna, škit, leidz apnykumam zynomas litas, tūmār skūlōtōjs (latvišu, krīvu u. c. volūdas) pyulōs un cenšās «pikert» kaidā napareizi izsaceitā skañā, aizrōdeit, ka «votōšona» vai «jesōšona» pīdarātu cytom, na latvišu volūdai. It kai apmōts un precizi uzgrīsts puļkstīns jys stōsta par vōrda attīksmem teikumā, par lykumeibom, kuras voldā volūdā un ir napīcīšamas cylvāka, pasaulā sapratnei. Un kū skūlāns? Jys vysgudri paziņoj, lai tik pasaklausūt, kai volūdoj radio, runas (respektīvi varas) vai preses veiri!

Bet apziņa snauž un nasaklausa skūlōtōja. Tūmār, pādejam skūlas zvonam skanūt, tei ticās teiši uz runōtkōreigajom specialitatem (juristim, svešvolūdņikim, žurnalistim utt.). Un aizit. Nu sōkuma kaunejūtīs par nasaprostom vai naatrostom volūdas lykumeibom, vēļōk navēreigi atmatūt ar rīku: par kaidu volūdas kulturu var byut runa, jo piteik ar vinreizeju sūlējuma teksta ikaļšonu vysom dzeives situacejōm?! Un «...punktu pyrms vōrda, lai naapsastōt dūma» vairs nasagaidēt...

Bet mes, Baltu filologejas katedras docātōji, latvišu volūdas un

literaturas specialitatē studejūši gaidom rodūšus, dūmōt, reikōtīs grybūšus cylvākus. Apgyustūt filologa akademiskū izgleiteibu, jysim dūta ispēja:

— izavēlēt aicynōjumam atbylstūšu profesionalū izgleiteibu, klyustūt par latvišu volūdas un literaturas skūlōtōju, voi kulturvēstures skūlōtōju, voi žurnalistu;

— igyut profesionalū un akademiskū izgleiteibu vinlaiceigi;

— izmōtōt Internet programmas informatīvūs pakolpōjumus RA datoru zālē;

— isagōdōt storpaugstskūlu laseitōju abonentu, kas ļaun ipasazeit ar vysdažaidōkū nūzaru literaturu;

— dorbōtīs Baltu filologejas katedras pētnīciskajā centrā, īguldūt sovu davumu latvišu un latgališu literaturas, volūdas, kulturvēstures, folkloras pētnīcībā;

— pisadaleit studentu zynōtnīciskajūs lasējūmūs, publicejt pētējumus zynōtnīciskūs konferenču kūpkrojūmūs;

— reikōt seminarus, diskusejas, dažaidus kulturas pasōkumus par aktualōkajom literaturfilozofejas,

psihologejas un cytom problemom;

— pisadaleit RA studentu teatra, kōra «Sonitum», deju kolektiva «Dziga» darbeibā;

— apmeklēt sporta nūdarbeibas un pasōkumus RA sporta nomā;

— aktīvi dorbōtīs studentu pašpōrvaļdē.

Kamer leli runasveiri streidōs par prioritārū tiseibu piškēršonu ekonomikas atteisteibai, tikmer izgleiteiba un kultura neikuļoj un gonōs sovā vaļā, tūmār kotrā nu myusim ir pamateigš goreigais potencialš, kū vajaga atklōt un saglobōt, taidejaidi snidzūt vīnu nu byutiskōkajom drūšeibas garantejom arī vaļsts un tautas, kotra individa augšupejai — izgleitōtu cylvāku. Jo goreiguma devalvaceja uztrauc arī jysus, īpaši vydusskūlu absolventus, tod 11. aprelī puļkstīn 12.00 atvārtūs durovu dīnā asat latvišu volūdas un literaturas specialitates docātōju un studentu gaideiti.

Myusu adrese: RA Humanitārō fakultate Atbreivōšonas alejā 115, tōlrups uzziņom — 22681.

Lai Spreideiša laimes meklējumi nasasōc ar nalobojamom klydom arī jysim!

DYŽŪZULY

Pām, šugod un tyvōkā nōkūtņē sovas jubilejas svīņēja un svīnēs myusu nūvoda izcylōki literaturas darbiniki, jys pulkā ir arī Jezupa Danovska imyžynōti Alberts Ločmelis, Andris Vējāns, Viktors Lyuziniks, Pīters Jurcenš un Viktors Avotīnš — ar jim vēļ na reizi tiksīmēs «Zemtura» slejōs.

Dānejas stipendiats, kurs Latvejas Universitatē jau ūtrū godu apgyust latvišu volūdu, Ivans Brinks Nilens vēreigi sekoj disputam šō goda 12. februari Rakstniku savineibā par O. Seiksta un V. Lukaševiča grōmotu. Pricynoj tys, ka Ivanu asu sastapis jau vairōkūs Latgolai veļteitūs kulturpasōkumūs. Teiri labi saprūt myusu sarunvolūdu.

Jezupa DANOVSKA
teksts un foto
(Reiga)

ANGELIKA JUŠKO,
DOCĀTŌJA

AICYNOM SASADORBŌT

Cylvākam kaidu litas vōrdu voi abstraktu nūjāgumu gribis raksteit ar lelū burtu. Vēļ pavysam naseņ šymā gūdā beja partejas pīdareiba, lelō dzimtine, tod Breiveiba, Divs, bet šudiņ aizvīņ vairōk tei ir Nauda, Vara. Dīmžāl, šūs pādejus uzplyudā pavysam napeļneiti teik aizmērstas tōs goreigōs vērtēibas, kas veidoj sakņu sajyutu, pīdareibu sovai tautai, zemei. Dūmojt, kai nūpeļneit iztyku, aizmērstam, ka vysi asam vīna tautā; dūmojt, kai ikyļut voi nūsarutēt varas gaitēnūs, aizmērstam par godusymtīs veidojūšūs tautas morali; mōcūt jaunajai paaudzei izdzeivōšonas lykumus, napagyustam imōceit cinu pret sovu volūdu, literaturu, lapnumu par tū, ka asam latgališi.

Tūmār vēļ aizvīņ ir vītas, kur tautas goreigōs vērtēibas mēģinōj na tikai saglobōt, bet — kas jū seviški svareigi — nūdūt nōkamajom paaudzem. Tōs ir bibliotekas, muzeji, izgleiteibas istōdes (bārnudōrzi, skūlas).

Arī mes, Rēzeknes augstskūlas Humanitārōs fakultates latvišu volūdas un literaturas specialitates docātōji par vīnu nu svareigōkajim uzdavumim asam izraudzējuši Latgolas nūvoda kulturas un tōs vēstures apzynōšonu un pēteišonu. Teiši šym nūlyukam Baltu filologejas katedras vadeibā teik veidōts Pētnīcyskais centrs un kulturvēstures materialu krōtyve, kas varātu kolpōt par olūtu jaunu, Latgolai veļteitu, pētējumu topšona.

Tōpēc lyudzam vysus cylvākus, kurim nav vīnalzēigš Latgolas liktīns, paleidzēt myusim.

Jo jysu mōjōs sasaglobōjušas latgališu grōmotas, avizes, žurnaly, jo asat pirakstējuši un varat piraksteit latgališu folkloru, saglobōjuši seņōs fotogrāfejas, uzglobojat rūkrokstus, dzejūļu klades, dinasgrōmotas, kartes, jo varat pastōsteit par sovīm mōceibu godim Rēzeknes Skūlōtōju institūtā, Pedagogiskajā skūlā voi cytur, jo varat pastōsteit par sovīm mōceibu godim Rēzeknes Skūlōtōju institūtā, Pedagogiskajā skūlā voi cytur, jo varat daleitīs atmiņōs par izcylōkajim Latgolas kulturas darbinīkim voi jysim ir jys vēstules, lyudzam paziņōt.

Byusim ļūti pateiceigi par kotru dōvynōjumu, kas reizē byus arī artova

myusu kulturas pētnīcībā, jo vysus šūs materialus pētnīcyskajūs dorbūs un studeju procesā izmōtōs RA. Reikōsim arī tematiskas izstōdes, kuras šī materiāli byutiski papyldynōs.

Tycam, ka tikai kūpeigi strōdojt, ispējams saglobōt un veicynōt Latgolas kulturas atteisteibu. Jo asat ar mīru paleidzēt Latgolas kulturas pētnīkim un popularizātōjim, izgrīzit, aizpīdīt un atsyūtīt myusim zamōk publicātū anketu uz Baltu filologejas katedru Atbreivōšonas alejā 115 Rēzeknē, Lv-4600.

Mes nūteikti sasazyņōsim ar jysim. Jo ir ispēja isarast personeigi, vīnmār meily gaidēsīm Humanitārōs fakultates Baltu filologejas katedrā (Atbreivōšonas aleja 115, 201. kabīnets). Par isarasōnu varat paziņōt pa tōļrūni 22681.

Ceram uz sadarbeibu!

VĀLŪS PALEIDZĒT PĒTNĪCYSKAJAM CENTRAM

Vōrds, uzvōrds _____

Vacums _____

Nūsadorbōšonōs _____

Adrese _____

Tōlrups _____

Varu pīdōvōt _____

Vālamais sazynyōšonōs veids _____

Materialu nūdōšonas nūteikumi _____

(dōvynōt, pōrdūt, u. tml.)

LATGALIŠI SIBIREJĀ

Rēzeknes Augstskūlas Nacionalūs procesu pēteišonas instituta Socialūs zynōtņū katedras un Rēzeknes Latgališu kulturas bidreibas zynōtnīciskō konference par temu: «Nacionaly procesi: Latgolas latvišu masveida izceļōšonas uz Sibireju symtgade» nūteik Rēzeknē šō goda 17. majā, Atbreivōšonas alejā 90, sōcās puļkstīn 10.00.

Atklōs RA rektore profesore I. Silīneviča, tod sekōs vaļsts prezidenta G. Ulmaņa uzruna. Referatus nūlaseis: J. Brōlišs (RA) — par Latgolas latvišu liktiņcelim Sibirejā un vēsturiskajōm mōceibom, A. Tabuns (LR zynōtņū padūmes priksšādātōjs) — par Latvejas zynōtnīkim pi latvišim Sibirejā, P. Keišs (LR 6. Saecimas deputats) — par latgališim Ritumu pasaulē un sadarbeibu ar dzimtini, Austrumlatvišu bidreibas priksšādātōja A. Beļševica stōsteis par Krīvejas latvišu saiknem un sadarbeibas ar tautišim Latvejā jaunū pūsmu.

Par Sibirejas latvišu diasporu Krīvejas zynōtnīku skatejumā runēs M. Kolotkins nu Novosibirskas, bet par šīm latvišim staliniskūs represeju godūs — A. Beika nu Reigas. V. Zēimaļš (Sanktpīterburga) un A. Logins (Moskova) kavēsīs pi Sibirejas latvišu preses un cytu kulturas darbiniku liktinim, bet J. Veingolds (Moskova, Belgoroda) — par dažim latvišu ciļmes vadeitōjim typat un jys liktinim.

Tōļōk vōrdu jam P. Ančupāns (Rēzekne) un stōsta par Latgolas izceļšmes goradarbiniku pretnūstōju latgališu izceļōšanai, bet H. Soms

(Daugavpiļš) — par nacionalūs procesu problemu izpēti LPI; sovukōrt L. Kempis nu Leivōnim — par F. Kempa atzynumim par Latgališim Sibirejā un par jū pošu šymā kontinentā.

N. Denisjuka nu Minskas nūviļks paraleles storp latgališu un latvišu liktinim, A. Sannikova un J. Brōlišs (Rēzekne) runēs par vēsturiskū nacionalū apziņu un jaunōtni, S. Brūvere (RA) daleisīs atmiņōs par Sibireju, E. Kozlovskis (Rēzekne) — par sakarim ar Sibirejas latgališim 20. gs. pyrmajā caturksnī, P. Kivrāns (RA) — Sibirejas latgališu pēctečim Rēzeknē. Par tū, kaidas saiknes lūdžonišim myusdīnōs ar Novosibirskas latgališim stōsteis S. Kovalenko (Ludza), religiskū dzeivi latvišu kolonejōs Jenisejas guberņā nu 19. gs. beigom leidz 20. gs. 30. godim apskatēs Z. Krišāns, V. Turlaja (Naurāni).

Nūsļaguma daļā T. Tisenkofs (Reiga) vērtēs Latgolas zemniceibu dažaidūs vēsturiskūs laikmatūs, I. Sprūga (Rēzekne) runēs par tū literaturu, kaida par latgališim ōzēmēs ir LKM zynōtnīciskajā bibliotekā, bet LKC izdevejs J. Elksnis isalykōsīs ōzemu latgališu dzeivē.

Kulturas sekcejai ir sova programma un tei jū škatynōs dīnu ipriks — 16. majā. RA 112. auditorejā Atbreivōšonas alejā 115., Latgolas Kulturvēstures muzejā zynōtnīciskajā bibliotekā, kura atsarūn Atbreivōšonas alejā 102, atvārta grōmotu par Latgolas latvišu dzeivesdarbeibu un liktinim ōrvaļstīs izstōde.

REDKOLEGEJA: Valija Berkina — Jākubpils, Jāns Elksnis — Latgolas Kultūras centra izdevniecība, Pīters Gleizdāns — Rēzekne, Jāns Kokins — Daugovpils, Anita Petkune — Krāslova, Ontons Rancans — Preiļi, Ontons Slyšans — Bolvi, Viktors Trojanovskis — Ludza, Pīters Zeile — Reiga, Jāns Žugovs — Reiga, ūrzemu biroja vadeitōjs — Aļberts Spoģis Minsterē

ANDREJS NAGLIS, LR 6. SAEIMAS KDS DEPUTATS

ALKOHOLAM — STOP!

Maģ kai absolutam alkohola nalitōtōjam taidi dzērini problemas it kai naroda, jo muna dzeves devize ir tūs nikur un nikod nalitōt. Bet nav vīnaldzeiga kai Sacimas deputatam. Tys nanūzeimej, ka nasaprostu tūs cylvākus, kuri nūnōkuši šō ļaunuma atkareibā. Jo jim gryušōk, jo aug muna vēlēšonās paleidzēt.

Ir milzeiga atšķireiba storp giminem, kurās alkoholu nalitōj un kurās tys ir cinā. Pošlaik alkoholisms myusu valsti sasnēdzis augstōkū ryska pakōpi un vairōk kai nikod jōsacēinās pret tautas apdzirdēšonas politiku, jōpōrtrauc žyubeibas izaplateišona sabidreibā. Valstei jōatgyyst monopolis tō ražōšanā un tērdzniecībā, īspējams, tū varātu panōkt ar lykumu «Par alkohola valsts monopolu», kuru Saeimā asam caurlykōjuši ūtrajā lasējumā.

Tikai daļa nu valstī īvastajim dzērīnim teik uzskaitēta muitā un informaceja nūnōk statistiku reiceibā. Valsts zaudej milzeigas leidzekļus, leidz ar tū bēdeigi stōvūkli ir budžets, socialō aizsardzeiba, veseleibas apryupe, kultura, lauksaimniecība un daudzas cytas tautsaimniecības nūzares.

Stypri grākoj pašvaldeibas, kuroj jōatbild par kōrteibu sovās teritorejās, sevišķi pogostūs, moģpilsētās, kur īdzīvītōji labi pazeist vīns ūtru, zyna, kas ar kū nūsadorbōj. Zyna arī tōs «gōdeigōs» tanteņas, kuras ražōj alkohola surogatus, bet napījam atceigus pasōkumus. Bēdeigi ir ar vītejū policeju un zemessardzi, kuras taipat gondreiž nikō nadora litas lobā. Bīži

dzērdams, ka kōrteibas sorgim pošim tys īzdeveigi — jebkurā dinnaks laikā tai sauktajās «tōčkōs» var dabōt dzeramū. Un nav jōsabreinoj, ka jī bīži vīn strōdoj «kunga prōtā».

Šaida situaceja myusim, kai mozai tautai, ļūti beistama. Jau tagad īvārojami izatukšōjis tautas genfonds, pasazamynōjis jōs vyspōreigais fiziskais un gōreigais leimiņš (alkohola pūstūšō ītkme sasagloboj leidz catūrtajai paaudzei). Kai lycinoj statistika, Latvejā 1987. godā dzymuši 42374 bāmi, bet 1994. godā — jau 24580, 1995. godā — 22003, 1996. — 20435 un lela daļa nu jīm nalobvēleigōs gimīnēs, kur litōj alkoholu un cytas apreibynōšonās vilas. Lels procentis ir vīntulūs mōšu, kuras bārnus atstōj liktiņa varā, padora par dzeivūs vacōku bōrinim. Valsts īzdūd lelus leidzekļus jūs uztrēšonai, bet atdeves nav. Šim bārnim jōdzeivoj bez tāva un mōtes glōsta, meilōs jūs volūdas, bez gimīnes syltuma.

Mani satrauc arī tys, ka daļa valsts īdzīvītōju aizmērsuši krīsteigū ticeibu, paļōveibu uz Divu un nūsadavuši alkoholam, seksualai izlaideibai. Voi arī na tōdēļ pādejus godūs mērsteiba dzimsteibu pōrsnādz videjī par 16—18 tyukstūšom cylvāku — taidū rōdeitōju Latvejā nav bejas vysā īdzīvītōju uzskaites vēsturē. Kotru godu myusu valstī ap 30000 bārnū teik nūslapkavōti mōtes misīs — abortūs. Vēļ — 1996. godā uz ūrzemem adoptāti 198 bārnī, tymā skaitā 93 meitīnes un 105 zāni.

Jaunōtnes īcinātajās atpyutas vītōs

— kafejneicōs un cytur, navar iztik bez alkohola un narkotiku masveida litōšonas, īvārojama daļa cylvāku vairs naprūt atsapyust bez apreibynōšonās, pi kam šai negatīvajai parōdeibai ir tendence pīaugt. Šudīņ alkohola atkareibā jau nūnōkuši ap 500000 cylvāku, īskaitūt jaunīšus un pusaudžus — lela armeja, kurai sveši kultura, morales, atbīldeibas, pīnōkuma, lykumu un tykumeibas jēdzīni, leidz ar tū šķertōs gimīnes, bez apģōdnika un audzynōšonas pamasti bārnī, mozgadeigōs prostitutas, toksiko- un Narkomani, ubadzeni.

Krīsteigūs konfeseju gōreidzniki vīnmār grīzušīs pi ticeigajim ar aicyņōjumim īzasorgōt nu alkohola. Kai pīmāru varu minēt Rēzeknes — Aglyunas veisukepejas veiskupu Jōni Buli, kura kōtrā draudzū vizitacejā šū vaicōjumu ceļ dīnas gaismā, pamatōdams ar pīmārīm. Kōpēc mes, krīstīši, tū nautskotam par nūpitnu? Bēdeigi, bet tauta dzer vysur — na tikai kōzōs, bet arī krystabōs un bērēs.

Es īteiktu gōreidznīkim napisadaleit taidās ceremonejōs, kur dzērīnim ir gūda vīta. Kai apturēt alkohola plyudus? Vysmoz bērēs. Ir zynomi gadējumi, kod teiši bērēs sasadzeras tik brīmeigi, ka tīm pošim rodīm jōsapūšas jau jaunom bērem — kaidis īzarōdējis nastyprōks par «zaļū pyučū».

Alkohols ir vysu nalaimu radeitōjs, gōreigūs un tykumiskūs vērtēibu iznycynōtōjs, latvīšu tautas pūstā dzinējs un šķērslis latvyskas Latvejas atjaunōšanā. Eistu dzeives prīcu un laimi var īzjust tikai tod, kod acis un prōtu nav aptymsōjis alkohols.

MĀRĪTE PRIEKULE

BĀRNI — MYUSU NŌKŪTNE

Bārnis ir tikai gimīnes problema, un voi tūmār arī sabidreibas un valsts ryupe? Par tū un cytim, ar gimīni saisteim vaicōjumim, 25. janvarī runōja Latvejas daudzbārnū gimīņu bidreibu apvīneibas konfereņcē. Jōs prikšsēdis Leonids Muceniķs un bidreibu pōrstōvi īzvērtēja tagadejū situaceju gimīnēs, kurās aug bārnī, jūs vītu un lūmu valstī 1996. godā. Materiālī apstōkli jyutamī paslyktyņōjušīs gon īnflacejas, gon bezdorba rezultātā. Īpaši smogi tōm gimīnim, kuras nav moznūdrīšynōtū skaitā un kurom tikai daži lati vērs šō minimuma. Vacōki, pyrmōm kōrtom ryupādāmīs par mitekļa saglobōšonu, nūmōksoj par komunalajim pakolpōjumim, tod, lai bārnus varātu palaist uz skūlu voi bārnudōrzu, apģērb, apaun, īgōdoj mōceibu leidzekļus. Un pylnvērtēigam ūzturam leidzekļu vairs napalik. Tōs nav socialō ryska, bet lobas, īprikš veseleigas gimīnes, kurās nu pasarōda saslimšonas, saisteitas ar vitamīnu tryukumu, nasabalansātu ūzturu. Ari īlgstūša psihologiskō sprīdze negatīvi ītekmej kai pīaugušūs, tai, vēļ lelōkā mārā, bārnus, kuri sevišķi jyuteigi.

Lai mozynōtu smogō pōrmaiņu laika nūmōcūšū ītkmi, daudzbārnū gimīņu bidreibas cenšas paleidzēt ar breivō laika organizešonu dažādīs pošdarbeibas pulceņūs un pasōkumītīs, kas rūsynoj gōreiguma veidōšonūs. Daudzi organizē tolkas, ar kurom nūpeļnej kaidū izbaurkumu voi reikoj kūpeigus pasōkumus ar bōrinim, invalidim, pensionarim. Kotrs meklej kaidus sadarbeibas ceļus un formas, kas spātu ūzlobēt šōsdīnas situaceju.

Vysi runōtōji beja vīnā prōtā, ka socialōs paleidzeibas sistema valstī nastrōdoj, lai likvidātu cālūņus, bet bezcereigi ceinōs ar sekom. Bezgaleigō materialōs paleidzeibas snēģšona socialī nalobvēleigajom gimīnim ir kai yudiņa nezšīsōna, jo šōs gimīnes atrūn vysvysaidas īspējas sajimtū paleidzeibu pōrvērt alkohola. Tai labi dūmōts vēļ smogōk syt pa bārnim, ti glōbjas uz īlas, lai nūnōktu patversmē, kur valstei kotrs īzmoksoj ap 150 latim mēnesī. Sovokōrt nu patversmes īznōk patārātōjis, kurs diz voi byus sovas dzeives veidōtōjs — kai jō naveiksmēigi vacōki. Tōlob īzskanēja dūma, ka vysmoz kaidū daļu šūs leidzekļu varātu sajimt gimīnes,

kuras pošas, nalyudzūt nu cytim un adidelejūt, ceņšas īzdzēvīt. Tys sovokōrt varātu likt pōrskatēt attīksmi ar dzārōju gimīnem, kuras nameklej cytus ceļus, kai tikai pasaļauņ uz socialōs paleidzeibas nūdaļu, lai gyvumu pōrvārstu butelē.

Konfereņcē pīsadaleja arī audžugimīņu bidreiba, kura ūzskota, ka bārnām vyslobōkus apstōkļus atteisteibai rōda tīši dzeive gimīnē, kura var byut arī aizbīldne, jo vacōki naspēj veikt sovas funkcejas, patversmēs un bārnū nomūs jūs īmitnīki jyutas līki, navajadzēigi. Byutu labi apzynōt gimīnes voi cylvākus, kuri vālātūs klyut par aizbīldnim kaidai klaiņōjūšai, solkstūšai un solstūšai dvēseleitei.

Avīzēs bīži losam: «suģs meklej saiminiku» voi «pazudīs kačs, atrādēju pret atleidzeibu...» Par pazydušajim bārnim tai naroksta, bet voi nīvīs arī nailgojas pēc tōm atceibom, kuras jyusu mōjōs varātu īnest šys nūkleidūsaīs bōrnōs?

Jys jau nav vaīneigs, ka pīdzimīs taidim vacōkim, kurom nav vajadzēigs pats, bet tikai jō pabolsts.

Tai mes radzam: cik gimīņu, tik problemu, bet tō vysa pamatā arī lelā mārā valsts attīksme pret gimīni. Saleidzynōsim, pīmāram, ar Austreju, kurā ir jaunōtnes un gimīnes litu ministreja, voi Beļgeju, kurā jau 75 godus pastvēr un aktīvi dorbojās DĢB, aptvērūt vysu valstī, bet Latvejā šys dorbs vēļ tikkū kai sōcās. Leidz šam myusu valstī nav programmas demografiskū vaicōjumu rīsynōšanai, nav juridiski nūformēta attīksme pret bārnū un gimīni, kura tū audzynoj voi naaudzynoj.

L. Muceniķs strōdoj Ministru Kabineta Demografiskajā Komisejā, bet pat jō aktivitates naspēj tōs dorbam pīškert reali jyutama nūzeimi. LZS īzgleiteibas komisejas dūmas par īspējajim leidzekļu īgyušonas celim izteice J. Mikelšons. Īvīšūt paaugstynōtū akcīzes nūdūkli uz alkohola, kas ir arī lelōkais bārnū pūsteitōjis (gon genofonds, gon dzārōju atvaseišu liktiņš) rostūs leidzekli pabolstu byutiskai palelynōšanai, skūlōtōju atolģōjuma ūzlobōšanai, lai lobōki pedagogi naazit uz cytom struktūrom, kurās spyņ moksōt vairōk, taidā kōrtā paslyktyņōjūt bārnū audzynōšonu un skūlōšonu kūpumā.

Gimīņu veseleibas aizsardzeibā sovu īgūļdejumu varātu dūt arī dorba devējis, veicūt strōdōjūšū apdrīšynōšonu, īgyutu veseleigōkus, taitod dorba spējeigōkus kadrus, bet gimīnes ītaupeitu leidzekļus un naisadzeivōtu naōrstējamōs, īlaistōs kaitēs.

Cereigi dorbu ūzskōuse Saeimas socialū un dorba litu komisejas Demografijas apakškomiseja, kuru voda A. Kuprijanova. Šō goda 21. janvarī jei apstyprynōja ūzdavumus 1997. godam, lai nūdrīšynōtu Latvejas īdzīvītōju kvalitatīvō sastōva (pēc veseleibas, īzgleiteibas, kultura leimiņa un tykumeibas) un dzeives kvalitates ūzlobōšonu vysā teritorejā, kai arī latvīšu nacejas skaitliskū atsajunōšonu.

Šeit, prūtams, nav pīmyņātas vysas problemas, vysī rīsynōšonas celi, bet radzams, ka tōlajā un nu Reigas aizmērstajā Latgolā tōs ni ar kū naat-sašķir. Varbyut breižim ir pat vēļ osōkas un gryušōk rīsynomas. Ūzklausūt Latgolas daudzbārnū gimīņu bidreibas lyugumu, tei ūzjimtā jūs apvīneibā.

Šaida sakareiba aicynojāms vysus, kuras īnterešējusās šeit skortōs un cytas problemas, saisteitas ar gimīni, kurā aug bārnī, pīsadaleit myusu dorbā. Zvonit pyrmūdīnēs nu puļkstīņ 15.00 leidz 18.00 pa tōjrūni 24240, kur ūzklausēsīm gon lelūs, gon mozūs, kam ir sasōpējuši jautōjumi, problemas, prikšlykumi. Dūmōsim kūpeigi, tai meklēsīm arī rīsynōjumus — ar specialistu konsultacejom. Paleidzēsīm vīns ūtram, lai bārnī teišam ir myusu gaišō nōkūtne.

Cereibā uz turpmōku sadarbeibu LDĢB valde.

GAIDU VĪNEIBAS VEICYNŌŠONAI

Rūžupes pamatskūlas gaidū 40. vīneibas (Preiļu rajons) vadeitōja V. Vaivode īzstrōdōjuse īzdavumu taimi šōs organizacejas atjaunōšanai, kam, pēc jōs aprēķīnim, vajadzēigi vysmoz 458 lati — vīneibas karūgam — 70, valsts karūgam — 5, nūmetnes reikōšanai un inventaram — 253, formu un atšķireibas zeimu īgōdei — 130 lati. Kamer rajona padūme dūmoj, pīkrist tam voi nā, īsaskateisim V. Vaivodes sagatavōtajā rokstā: Rūžupes gaidas ir vīneigō jūs vīneiba Preiļu rajonā, 1996. godā pyrmōs gaidas

un guntīņas nūdeve sūlējumu. Organizacejā meitīnes teik sagatavōtas dzeivei, dažaidom tōs situacejom, apgyust daudzas mōkas, sekmej moralū, fiziskū, īntelektualū atteisteibu pēc Roberta Beden-Paula īdybynōtajom skautisma un gaidisma metodem.

Kai jau bezpeļņas organizacejai, tōs leidzekļus sastōda bīdrū nau-das, kas ir 0,10 lati mēnesī. Meitīnem pošom jōsaryupej gon par formu īgōdi, nūzeimeitem, koklautim, ūzšyvem un tai tōļōk. Kūpsummā vīna forma īzmoksoj

10 latus. Bez tam, vīneibai jōpīsadola centralōs organizacejas pasōkumīs un vosoras nūmetnēs. Pīmāram, par leidzdaleibu nūmetnē jōmoksoj un jōbyut «apbrūņōtom» ar teļtim, guļammaisim, vērvem, inventaru pušdīņu gatavōšanai, jōparedz īzdavumi ar transportam — šaida nūmetne paradzāta jūli Ogres rajonā.

Lai vīneiba var pastōvēt, tai pēc Latvejas skautu un gaidū centralōs organizacejas (LSGCO) statutim, napīcīšams karūgs un cyta simbolika.

NUMURS 20. JANVARI 1997. G.

DRYVA

Latgolas zemnieku bezpartejiskais laikrosts. 1. gads.

Latgolas zemnieki.

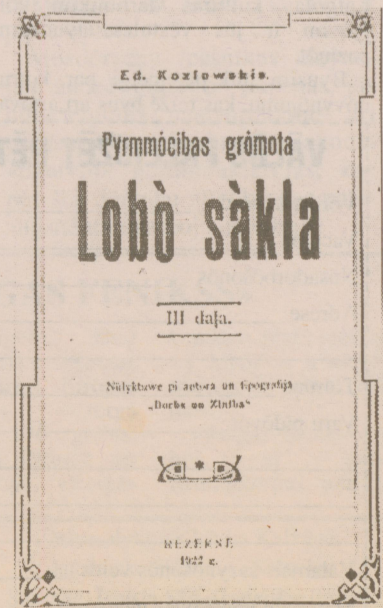
naatlaideigi un organizeiti PROSIT, lai myusu deputati pylda tautai dūtus sūļejumus!

NU E. KOZLOVSKA (JUN.) ARHIVA

Vīns nu «Zemtura» aktivōkajim autorim, rēzeknīts Eduards Kozlovskis, kurs jau na reizi vīn ūzastōjis laikrokstā, šūreiz sagatavōjis materialu par sova tāva — Eduarda Kozlovskā (seniora) aktivitatem.

Attālūs augšā pa kreisi — jō īzlūlōti tipografejas bidreībā «Dorbs un zineiba», tōs darbinīki pi plakata ar ūzrokstu: «Sabidreiba «Grōmota» drukoj un pōrdūd postkartes, grōmotas, avīzes, žurnalus, veidlopas, tinti, spļvas, zeimuļus, burtneicas, papeiru...»; apakšējā kreisajā styurī — E. Kozlovskis (sen.) vydā ar režisoru Podi Latgolas teatra rēzeknē kolektīvā; janvarī pīmīnējam jō īdybynōtō laikroksta «Dryva» īznōkšonas 65. godadinu, kurs beja Latgolas zemnieku bezpartejisks īzdavums, šymā — 2. numerī — losoms aicyņōjums Latgolas zemniekim, kurs aktuals arī šudīņ:

«...naatlaideigi un organizeiti prosit, lai myusu deputati pylda tautai dūtūs sūļejumus!»; daudz-puseigais censņš naaizmērsa arī pedagogejas dryvu — īzdeve pyrmōceibas grōmotu «Lobō sākla» un cytas.

A. BUDŽE

KRISTEIBĀ DŪTAIS VĒRDS

855. katōļu bazneicās lykuma pants (kanons) styngrī pīsoka, ka vacōkim, krystvacōkim un draudzū prāvestim jōsaryupej, lai Kristeibas sakramentā bāmam nadūti kristeigam goram svešus vōrdus.

Pādejā laikā šys bazneicās lykuma pants pilneigi ignorēts. Sasaradīs daudz jaunvōrdu, kas pilneigi bezjēdžeigi, bet ni vacōki, ni kūmas un ni sabīdreiba nadūmoj, kai mozais pīlsoņs ar šū vōrdu jussīs dzeivē. Vōrda dūšona ir lūti nūpītns vaicōjums, jo tys saisteis ar cylvāka cīnu un ir vysai delikats. Jōdūmoj, ka kristeibā ilyktais vōrds skanēs, jo skaņa ir tē vibraceja, kas isadorboj spēceigi un palikūši uz cylvāku un itekmeji jō zemes dzeives gaitas. Kotrai tautai rakstureigi un biži sastūpami vōrdi vairoj morali spēku un enerģeju.

Seneji latīni teice: nomen — omen (cylvāka vōrds — laimes vēlējums).

Pēc 1917. goda revolucejas Krīvejā, sōcūtīs ticeibas vōjšōnai, jaunō vaļdeiba styngrī nūteice, ka bārnim nadreikst dūt kristeigus vōrdus, par kū vēlōk kaunējās vysa sabīdreiba. Zānus, pīmāram, sauce Traktors, Vladlens (saeisynōjums nu Vladimirs Iljičs Lenins), Prolets, bet meitinem «mūde nōce» Smena, Revolucija, Prima, Angina un cyti. Rodōs burtisks sajukums. Lai vastu pi prōta naapdūmeigūs vacōkus un dzymt-sarokstu nūdaļu darbinikus, 1933. godā Krīvejas Izgleiteibas ministreja nūdybnyōja īpašu komiseju vōrdu kataloga izstrōdōšōnai.

Pareizticeigi pamozam atsagrizē pi senejim vōrdim — Aleksandrs (Saša), Mihails (Miša), Grigorijs (Griša), Sergejs. Pymī trejs jau ījam vairōk kai 20% lelu vītu, tod sekōja Vladimirs, Valerijs, Ivans un cyti. Taipat sīvīšu vōrdi — Aleksandra, Ļubova, Nadežda, Vera, Anna, Marija u. c.

Ari Latvejā ceņtēs, paklausūt dzymt-sarokstu nūdaļu darbinīkim, īvest jaunvōrdus. Beja pat gadējums, ka vacōkim naļōve registrēt (bez tō nadreikstēja kristeic bazneicā) tradicionālūs vōrdus Jōņs, Pīters, Anna, Marija un cytus. Ari vēļ tagad pašvaļdeibu darbinīki ceņšas nūteikt, kaidis vōrds dūdam bāmam, pilneigi ignorejūt vacōku vēļmi.

Latgolā, lai cik modernī grybātu byut vacōki un kūmi, naliks bārnim taidus vōrdus kai Klāvs (pi myusim — lūpu mīteklis), Ģirts (Latgolā — plāgurs) u. c.

Nader pōrōk slydoni un pretenciozi vōrdi, nūteikti byutu jōizavaira nu nasaprūtāmim svešu tautu literatūras vōrdu vōrdim, eksotiskajim un deminutivajim jeb pamozynojāmim vōrdim.

Cylvākam vōrdu dūd reizi myužā. Voi īpašnikam tys pateik, voi nā, grūzeit tī vairs nikō navar. Tōpēc pa dzeives leikumainajim celim un nacelim staigoj pyktas un dusmeigas Jautreites, korpuļentas Smuidras un vīglprōteigas Solveigas...

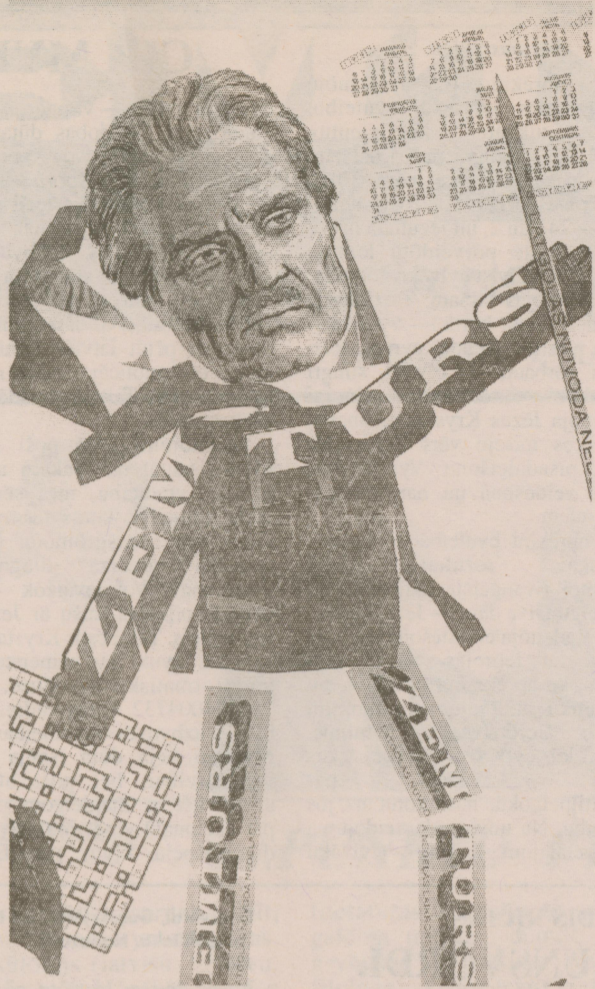
Naapdūmeigu vacōku kaprizē un katōļu svātūs vōrdu nycynōšōnai, voi krysttāvu untums spēj cylvākam vēļōk sagandēt myužu, izraisūt navajadzeigas zūbgaleibas un amizantas situacejas. Lyuk, nalels pīmārs. Mōte sovu meitu nūsauce kinofilmas «Meksikas meitine» golvonōs varūnes vōrdā par Sairu. Pēc kaida laika, kod Reigas zoologiskajā dōržā pīdzyna begemots, ari tū nūsauce par Sairu. Ir ari zivs ar taidu nūsaukumu...

Kaida gimine, grybādama byut lūti originala, sovīm treineišim davuse vōrdus Vidze, Kurza un Zemga!

Dažreiz muhamedāni apkaņoj katōļus. Karalis Huseins sovai meitai deve Marijas vōrdu, atroda skaistu pīmāru Jaunovas Marijas gūdyņōšōnai.

Aicynōjums katōlim — atsagrizēt pi bazneicās senejōm tradicejom, dūdit bārnim svātū vōrdus! Jo vacōki voi kūmi naspēj izaškērt, kaidu vōrdu dūt bāmam, sova padūma nikod naatteiks draudzes prāvests un snēgs eisu svātō dzeives aprokstu. Bez tam lyugšōnu grōmotā ir krystamū vōrdu saroksts. Tagad daudzim bārnim un pat pīaugšajim nav aizbīlņā dabasūs — tīm nūteikti pi istyprynōšōnas jōsajam svātō vōrds.

Vōrds ir vacōku dōvona bārnim un turklōt vina nu nūzeimeigōkajōm, vysilgōk litojamajom. Vacōki sovam bāmam sagōdōj na tikai autepus un šypeli (voi importa ratepus) pūrmajim dzeives mēnešim un godim, bet ari vōrdu, kas volkojams un nanūvolkojams vysu myužu un — jo cylvāks tū peļņejis — teik daudzynōts vēļ ari nōkamajōs paudzēs.

Ontona Rancāna, izdevēja un redak-tora draudžeigū šaržu veidoju jō vadeitō nūvoda nedeļas laikroksta «Zemturs» symtō numera iznōkšōnas reizē un

redakcejā. Interpretaceja ir individuala lita, pīredze — talanta veiksmē. Bez sadursmes ar apkōrteji vīdi ivārojāmū cylvāku šaržēju dzeives nūtykuma rytā

RYČARDS GRIŠKJĀNS,
BLIA PREZĒDEJA
PRĪKŠSĀDĀTĪJS,
GEOLOGEJAS ZYNOTŅU
DOKTORS

CIK MYUSU VYSVĪNEIBAS SISTEMĀ

Nasēņ maņ izadeve aprēķinōt skaitliskōs nūzeimes lelumu, kas vajadzēigs, lai nu myusu namērsteigajom dvēselem varātu uzbyuvēt Vysvineibas Sistemu, kuru myusim jōeistynoj Yduņšveira laikmata beigōs. Tei, izarōda, sastōv nu 342374004732 elementim, kas nūzeimej, ka uz Zemes leidz šam laikam jōbyut vairōk par 342,37... miljardim kaidreiz dzeivojūšū un niu klīvušū par namērsteigajim, kurus Vysaugstōkais atzeis par cīneigim īit Sistemā. Aprēķinus izarēju, bolstūtīs uz trejim atbolsta stōvūklīm: īspēja-majim 12 informacejas nūdūšōnas vērzīnim izplatējumā, ka Jēzum Krystum beja 12 apostoly un Krystum aizsōktōs Vysvineibas sistemas byuvi pēc principa «vysi pymī». Par aprēķinu metodologiskū pamatōjumu nūdarēja automodeļu konstrukcejas nu sev leidzeigim pūsmim un jūs apakšsistemom, kas zynomī nu pašorganizejūšū sistemu teorejom.

Vinkōrša izarōdēja īgyutō rezultata pōrbaude. Vysā Beibelē, īskaitūt Vacū un jaunū dereibu, ir tikai vina vīta, kur vairōkkōrteigi nu dažaidom pusem un pozicejom teik apraksteita veidōjuma forma, dūti vysī izmāri vinam konkretam objektam — tys izarōda Jezum Krystam izveidōtō Dīva vaļsteibas sistema — Svātō Jeruzaleme, kam ir precizi izmēreits vīnāids garums, plotums un augstums, atbylstūšs 12 tyuktūšom stadeju (1 babilonīšu stadejā — 195 metri) (Jōņa atklōsmē, 12—14). Šei piļsāta tod ari ir Vysvineibas sistemas imīsōjums.

Maņ beja zynomī Ņutona gravitacejas pastōveigō leluma pōrrekinu veidi, kuri deve īspēju Sanktpīterburgas inženeram Borisam Gladkovam Vyspasauļā pīvīkšōnōs lykumā astrat koeficientus, kuri sovukōrt ļaun atklōt Vysumā jō radeitōja klōbyutni. Bez tam šys pats Gladkovs aprēķinōja vīļņa, kurs rūdās cylvāka mijīdarbeibā ar apkōrteji vīdi caur Vīnōtu Laukumu garumu fundamentālū nūzeimi. Šō vīļņa garums vīnleidzeigs ar 78 centimetrim, kas atbylst pīaugšā cylvāka videjam skrimēļa stabeņa lelumam. Sōkumā Svātōs Jeruzalemes apjūmu metrūs izdalēju ar Vysvineibas Sistemas pylnu

Nūbeigums 4. lpp.

PĪTERS GLEIZDĀNS

LAIKMATA SIRDSPUKSTU RYTMĪ

pōrdrūšā optimizma atvēzīni. Apejūt ikšējōs gryuteibas, arhitektoniski byuvātōs formōs, realōs sprīšōnas spēja kai daudzškautnainu personeibu, sabīdreibas un pašvaļdeibu darbiniku, pīlsoņi un diplomētu žurnalisti, rakstniku, dzejniku un mōksliniku.

Myusdinōs icīneitōs datortehnologejas izteiksmes spēja fiksēta konkretas grimases taks niansētā sejā, kaidu namādz redzēt ūtršķireigi dūmojūši. Vērzeitōj spēki nav izskaistynōšōnā, applāsti (losi: apāsti) sapyni, ambicejas, bet īspaidi un īpriekš pōrdzeivōtais, sov-dabeiba. Rancāna vyzualō sovaideiba, kaidu mes, redkolegejas lūceklī, radzam intensivajōs dorba stūdēs.

«Zemtura» vōrti plaši atvārti, drūši un stabili, tō lapnumus un atbīdeiba ar kotru numerī kļyust skaidrōki, rūsnyoj erudeitas personeibas sovas originalōs idejas materializēt laikroksta slejōs. Sovā augstspēja «Zemturs» prūt saklausēt, saskatēt Latgolas kulturās pazeimes bolsus, tōs dyžgorus un pavysam jaunēpus osnus, sadarbeibas un sadraudzeibas (multikulturās) kvalitates. Aplīcnyoj, ka kultura ir myusu zemes volūda.

Atklōtā pōrļiceiba un burveigā situacejā izdevēs nūjam (nūmat) capuri cinejamū mecenatu, laikroksta pasyuteitōju gudreibas un tōļredzeibas fenomenā prīškā.

Globalōs pīredzes solidaritates žestā, reiceibas platformas kōpynōtā uzsvorā — latī snīgōrslu vīglumā — vīta lidoj firmas zeimuļs «Nūvoda nedeļas laikroksts». Psihologiskās dūmōšōnas produktivs simbols sovā lidōjumā

škāpam leidzeigs, saskarēs napisasteits, satraukts meistareibai, varbyut atgōdnei.

Jau 200 godus attōlā senōtnē slavonō breivkunga breiniškeigajūs ceļōjumūs gūņsdīvs Vulkans aizlidz Mīnhauzenam sovas tāvzemes jaunōkōs literatūras laseišōnu («Munchausen», R., 1944, 88. lpp.). Tūmār palik fantazeja, senōtnē, kosmiskōs dzeiles, vōrda efekti un vēļ nauzskaitēitōs liktiņa peripetejas. Šudīņ, ūtrō symt «Zemtura» numerū laidīņūs, ar pozitivom emocejom sovas litas artūziasti — profesionaly zynōtnīki, rakstniki, dzejniki, mōkslinīki, studejūšō jaunōtnē — izgaismoj kulturvīdes procesus tōs atteisteibas idejōs.

Styla un humora (nīmōz narunōjūt par kulturvēstures) izjyutōs daži cyti provinci avīznīki naizjyut aicynōjuma pōrvarēt Mīnhauzena izstrōdōtūs stereotīpus. Prūtam, ar laikroksta numeraceju nav izmārojama tō vīta kulturvēsturē (par tū un vēļ par daudz kū runōs, diskutēs gaidamajā apreļa latvīšu inteliģences saītā Reigā), tūmār gribīs sacynōt jau šymā rokstā, ka laikroksts (tymā skaitā ari «Zemturs») ir vyzualās nacionalās kulturās pīsōtynōjuma, pīprasējuma un pīdōvōjuma gaumes rūbežu lakmusa papeireits.

Redaktora O. Rancāna vadeitājā sistemā — avīzē — sasatūpam ar eksistencialom izjyutom un myužeibas atspulģim. «Zemtura» numerū symtī izskaņ kai tautas zynōšōnu, identitates samāru, kai prīcas vīļņu atspulģi nūvodniku acīs, kai klusa pateiceiba tīm, kas sadzērd sovos un laikmata sirdspukstu cereigūs rytms.

JŌŅS AĻŅS, RUNDANMUĪŽA

ASAM PASAULĀ DAĻA

Romas pāvesta visōšōnōs Aglyunā jōapsaver kūpā ar jō zynōtniski prāvetyskū darbeibu pasaulā mārūgā. 2000 godu cykls ir klōt, 6 miljardim pasaulā īdzeivōtōju gribīs labi dzeivēt, obligati sōteigi ēst, bet naobligati strōdēt un par sevi ryeupeitūs...

Ozona slōņa samozynōjums vērs Latgolas nūzeimej, ka īdzeivōšōnas imunitate palik vīn jautkōs lauleibōs nasajauktīm, latgaliski runojūšim īzemīšim. Par Latgolas augstīnes geoenerģetiskū storōjumu atgōdyņoj zibīņu spērīni vacajōs egļu vērsyūnēs. Bioenerģetiskais spēks un dzismōtais intelekts, latgaļu ticeibas un volūdas nūtureiba ir saskaneigi ar pāvesta īpašu uzmaneibu myusu cylvākim — nu tō ari Jōņa Kučīnska gaišredžeigō dūma: pāvests spēj nūsaukt Cylvāka vōrdu, kurs byutu tīseigs un spējeigs izvest Latveju nu krīzes. Skaidrs, Latveja saisteita ar kaimiņu zemem un ar vysu pasauli, taitod, īzvalātō cylvāka pylnvarom jōbyut naporosti plašom. Pošlaik taidas ir Izraelas cylvākim, kuru rūkōs ap 95% pasaulā kapitāla, jau ari transportmagistrale nu ES uz Sibīreju pi dobas bogōteibom. Bet ari tūs dreizi vīn pītryuks, lai pādyndōtu vysu cylvāku saimi...

Skaidrs, ka napaādyndōti klaiņōs kai sīsiņū bori, cytus apkaudami, seksōdami, gimīnes un ticeibas tykumus graudami. Leli kapitāly naglōbs pat tū īpašnikus, tōdēļ pāvests, meklejūt cytu rysynōjumu, aicynōja kūpt īcīteibu pret vysom konfesejom. Tōdēļ jys tai pōrļicynōts par zynōtnes spēku, kurs spējeiga aptvert vysu pasaulā informaceju, lai jō īzvalātī cylvāki varātu apdrūšnyōt pasaulā pastōvēšōnu un mīru vērs zemes.

Maņ laimējās vīļciņa Zylupe—Reiga kupejā braukt ar Reigā autoritativās gimnazejas matematikas skūlōtōju, kurs Ludzā konsultējis vītejus skūlōtōjus, kai īzavēlēt spējeigus jaunīšus, izmontojūt matematisķu skaitļū teoreju. Sērmais skūlōtōjs nu Reigas kai pīmāru sovas metodes spēkam minēja bejušū skūlānu, tagad pazeistamū vaļsts ministru. Vēļōk nūnōcem leidz nasenajim gimnazejas beidzējim — izarōdej, ka ari es labi pazeistu gūdojamō skūlōtōja testētū audzekni, latgaliski runojūšu puisi, kurs vuicōs magistraturā un labi saprūt, kō dēļ vajadzēja pasaulā pīredzes informacejas pōrstrōde. Tān ir beistami nūsaukt šō jauniša gūda vōrdu — jam asu pasyutējis «Zemuri» — elites ticeibas, kulturās, mōkslas un vēstures laikrokstu.

Maņ lels priks, ka «īzeimātais» puiss uztur cīšus sakarus ar mōtes rodīm Dagdas pusē, cimōjas Rēzeknē un dōvoj cereibas daudzim cytim rodīm Latgolā. Jam loba veseleiba, prakses laikā studejūt Zvidrejā nūpeļņēja kompjūteru. Bakalaura izlaiduma svātūs atsateice nu jauna uzvalka, lai nūpērkto laivu—smaileiti, ar kū izbraukōt Latgolas zilūs azarus un upes leidžeigi sovam tāvam, lai spēku uzkrōtu...

Labi byutu, ka «Zemtura» redakceja kūpā ar J. Kučīnski un T. Želvi pōrjymtu sovōs rūkōs vysus «Pavaļstnīka» narealizātūs numerus, lai jūs nūdūtu īzvērtēšōnai taidim, kai maņ mynātais puiss. Pats ar J. Kučīnski tykūs pārņējō goda apreļi. Runōjam par pasaulvēsturiskū procesu statistiskū analizi prognožu vajadzēibom. Seviška vēreiba jōpīgrīž Reigas TU bejušō docenta Vīļņa Eglāja (†) izstrōdōtajai procesu daudzdimenseju parametru telpas programmešōnas metodei. Palyka nūruna ar J. Kučīnski gatavōt publiceišōnai rokstus par sarežģētū sabīdreibas procesu vyzualizaceju. Palyka vēļ naceistynōtas iceres sasatikt ar T. Želvi, lai kūpeigi realizētū situacejas grafiskās analizes un pīrōdeitu, ka latvju naceja var īzaglōbt vīn kulturālī myusdīneigi apdzeivōjūt sovu mozmuižēņu dzungļus.

P. GLEIZDANA DRAUDŽEIGĪ SARŽŪ

Tedis un Teodors Želvis

Jōņs Kokins

LOBŌJUMS

«Zemtura» šō godā 12. numerī Jezupa Danovska fotopastōstā īsalavējusēs kļyuda — mōkslinīks Jezups Pīgōznis nūsaukts par Gunāru Krolli. Atsavainojam obim cinejamajim veirim un ari myusu laseitōjim.

PĪTERS SKUTELIS, SKŪLĒTĀJS

ELEKTRIFIKACEJA

4. turpynojums
Īsalyukošu rajona laikroktā.
1955. goda 6. oktobra «Lenina Karūgā» losama nalela informaceja, ka lynu fabrikas mašynu cehā samontēta elektrostacejas ikōrta, 350 kW jaudas generatoru dorbynoj tvaika mašina, daļu enerģejas varēšūt nūdūt ari piļšātas elektroteiklam, bet tvaikmašynu kurinoj ar spalim.
Nōkūšu informaceju atrodam jau pēc kritna laika — 1958. goda 13. aprelī. Un prūti: Preiļu MTS elektriks Afanasijs Andrejevs imontōjis strōdniku cīnu kai lobs organizators un dorba procesu racionalizators — pōrkōrtojūt elektroikōrtu darbneicōs, pēc pošā shemas izstrōdōjis strāvas sadales iřeici virpom, matynōšonai un gateram, tagad nu MTS elektrostacejas obim generatorim strāvu varūt koncentrēt vairōk nūslūgōtajim patārātōjim. Lai paleidzātu kolhozim pavasara sējā, Andrejevs MTS škyunī uzstōdējis komplicētu elektromagnetisku ōbuleņa sāku teireitōju.
Vēļ kaidu publicaceju, kas teišōk skar Preiļus, atrodam komplektā pēc 10 godim — 1968. goda 17. februara «Lenina Karūgā», tū parakstējis elektroteiklu rajona inspektors B. Vaivod. Cyta storpā jys roksta, ka kotru godu pōrbauda elektriku zynōšonas un prami, eksamenā «izkrituši» Raiņa kolhoza elektriks Cepurniks, na seviški zynūšs bejis «Komunara» elektriks un cyti. Dzeive rōdūt, ka saimneicibōs ar vīnu šōs profesejas pōrstōvi napiteikūt, asūt pōrōk lela slūdze. Jaunō tipa klētis saimisteibōs asūt pa 25 elektromotorim, gūvu klāvūs — 5, sajimtas sarežģeitas elektroikōrtas un dorbs jau asūt inženeram tehnikam.
Roksta autors ir pret elektreibas zudumim, kas rūdās nu napareizi izvālātim motoru tipim, kuri strōdojūt ar pusjaudu (Raiņa kolhozā). Aizvadeitajā godā rajona lauki izmontōjuši gondreiz 7 miljonus kilovatu elektroenerģejas, kura dorbynoj gon

dažaidas mašinas, gon dūd gaismu. Rēkinojūt videjūs rōdeitōjus, tikpat kai kotrā kolhozā klēt nōkuse kaida apakstaceja, K. Marksa kolhozā elektriskōs gaismas vairs naasūt tikai 4 kolhozniku sātos.

Preiļu elektroteiklu rajona prieksniks P. Vosorovs 1977. goda 12. marta numerī roksta, ka elektromontirim kapitālajā remontā februari beja joveic dorbi pat 7 tyukstūšom rubļu un šis plāns pōrsnāgts leidz 12 tyukstūšom — izremontēti lineju stobi un pōrvodi, transformatoru punkti un sadales dēli. Par lobōku atzeita Aglyunas montiriu punkta A. Stupāna brigade, kur strōdoj jaunais 4. kategoriejas montiris Č. Poplavskis, pi kam Česlavs ir ari šofers, pyrmais isartin dorbā, lai uz objektim var aizvest bīdrus.

Šymā godā avīze jau vairōk uzmanēbas veļtējuse elektrifikacejai — augustā roksta par tū, kas nūteik elektroteiklu dežuranta telpōs. Uzzynom, ka nyu rajonā ir 600 kilometri augstsprieguma un 1500 kilometri zamspriguma lineju, ap trejim symtim apakstaceju, ka strōdoj šymā saimneicibā 40 specialisti. Nōkamajā godā jūs gaida lelōks dorbs — sajimšūt apakstaceju 110 kilovatu augstsprieguma linejai, kura byus modernōka un apkolpōs ostoņas linejas.

Reizē ar tū elektroteiklu rajonam jau ir ari na mozōs ryupes — elektropōrvades lineju lelōkais apjūms izbyuvāts 1962.—1965. godūs un pinōcis laiks atjaunōt.

Teik nūsaukti lobōki — kolhozu «Vōrkovā» un K. Marksa elektriki Pīters Vonogs un Bonifacijs Akmāns, teiklu rajona brigaders Jōns Kukars, dežuranti Grigorijs un Vladislavs Veiguļs, kuru uzlielēj prieksnika vitnicks Pīters Daukšsts.

Turpynojums sekōs

Sōkums 3. lpp.

skaitliskū aprēkinu, tod aprēkinojū vinas dvēseles sferiskū byuteibu, pilitojūt «tukšuma koeficientu» 0,740481, kū izmontoj maksimalajam lūdveida ipakōjuma aprēkinam. Tōjōk aprēkinūs ivežu divus Gladkova koeficientus — 240 un 2, un rezultātā igyvu fiziskā realitatē pōrveidōtū lelumu 0,782 m, kurs atbylst cylvāka golvonajam informacejas viļnam. Tai sakryta divi modeli. Taidā kōrtā — vysā kristianisma vēsturē veikta pyrmi reizi aprēkinu pōrbaude ar divom, stingri zynōtņiskom metodēm piņiegi apstypynōja Jēzus Krystus eistinceibu par cilvēces miseju vērs Zemes un cylvāku pīsādaleišonu Vysvīneibas Sistēmas veidōšanā nu namērsteigajom dvēselem.

Muni aprēkini byuteibā ir pyrmais zynōtņiskais rezultats, kurs apstypynoj Evangeleja patiseibu par vinpatiseigu Dīva daļu — Jezu Krystu. Dīva — Radeitōja eksistēšona jau beja pīrōdeita nu teorejas par Vinōtū Laukumu, kū aprēkinoja Gladkova nu cytu pētniku atklōjumim, izdareitim Krivejā, Boltkrivejā, Ritumūs. Zynōtne, kū cylvākim atnese Jezus Krystus, izarōdēja par vysdorbitilpeigōkū, navaskotūt uz jōs vinkrōšēibu. Nu universala veidōjuma vysom socialajom grupom — Cylvāku

CIK MYUSU VYSVĪNEIBAS

morālō lykuma — vīnmār jū nūvērzejā «biologeja» — dobas dūtais vīnmār giva vērsrūku par jō goreigumu, un cylvāks ar taidu pošpōrliceibu nūnoce strupeļā. Izarōda, ka teiši pi myusu, Latvejā, nav eistynas Krystus mōceibas izpratnes pēc byuteibas, lai gon ticeigū pēc statistikas videjim datim pat vairōk, na kai dažaidōs valstis Ritumūs. Ši dati igyuti, Ritumu pristerim pētūt latvišu kofesejas — naseņ tūs publicēja kaida nu Reigas krīvu avīzem. Taitod, atsaklōj lelō tautas katastrofa.

Sacynōjumi izrīt pošī nu sevis. Myusu tautai nav sakaru ar pasaulā uzskota vīnōteibu, mes sērgstom ar taidu slimeibu, kuras naatrast nivinā medicīnas rūkasgrōmotā, bet tai ir absolūti precīza diagnoze — amoralisms. Voi sovaižōk — cylvāka dvēselē piņiegs saišu ar Jezu Krystu zaudējums. Tikai caur Krysta Patiseibu cylvāks kļyut par namērsteigu energoinformatiskū strukturu, vīnu nu 342374004732, kuras Yudiņsvēira eras beigōs uzbyuvēs Vysvīneibas Sistemu. Myusim beja dūta ispēja pisakļaut namērsteibai, bet pošī atsateicem, aizarōvūši ar maldeigom patiseibom par nacionalū vīnōteibu. Myusim beja dūta ispēja kļyut par Breiveibas

imisōjumu, bet klivom par vīneigū tautu uz Zemes, kura jau trejdasmytajūs godūs golvaspiļšātas centrā uzcele pīminekli Breiveibai. Cytōs zemēs stōv Breiveibas monumenti, statujas, bet pi myusu — pīmineklis. Taidi vīnmār teik calty par pīmiņnu aizgōjušajim, bet Breiveiba ir myužeiga dvēseles namērsteiba un cylvāka goreigō pacāluma vērsyune. Kōpēc mes tū izdarējom? Kōpēc 1. postenis, kai kaidis tū atzinis Moskovā, ar durklim sorgoj tū, kas vīnmār namērsteigs — Breiveibu?

Atbilde prosōs pošā nu sevis — nasaprūtām, kas ir Breiveiba, Patiseiba un Divs. Nu tō ari myusu nalaimēs.

AR PORODIM VAR SADZEIVŌT

Preiļu rajona padūmes revizejas komiseja konstatējuse, ka nu 1995. goda rajona padūmei porōdā SIA RBBK 8557,14 latus, Leivōnu kūdras fabrika — 2870,90 un «Preiļu lauku tehnika» — 3433,84 latus, kūpā Ls 18306,99 un nikō — dzeivoj vīnā mirā. Varbyut cer uz aizmēršōnu, varbyut uz rajona likvidešonu...

ONTE LEIČUJŌNS

*Voi myus' kaidis vad, voi pošī ejom
Ar kōjom steivom, dryumom sejom?
Voi ceļš šys, kurs leidzons nav bejis,
Var izvest myus' nu bezizejis?
Bet moldy ir soldy, un acis ir cūt,
Un vīnolga, kur borā tai var aizūt...
Kam skaudry ir reiti un
atsamūsšōnōs,*

*Kod atvārtōs acis brismes gonōs,
Kod nagontā nūjauasmē aptver: veļti
Tev vysu vysapleik saule zēļtej...
Tu sovu dzeivi jau pagōtnē līcis
Un namonūt golā ar vysu ticis —*

ŽAUGA

ZYNŌTNES

KOLNĀ

*Soka zoologs Jōns Gutāns:
Myusu seņcis orangutāns.
Dreizī pōrstateisim genūs,
Izaudzēsīm supermenūs!
Pōrbaudēsīm hipotezi,
Sakrystojūt vōveri ar ezi.
Agrologam dyžons plans
(Sponsors Kauls — Kryštopans):
Laukūs vilksim tehnoslīdi,
Izneidēsīm eglī, pridī.
Īsoku kai konsultants:
Jōsēj rapsis, amarants,
Esparseta, saradella,
Vika, soja, arabella!
Rōdis, ka jys koksagyzu
Gotovs ēst ar vysu myzu!*

NORMUNDS DIMANTS

BOLKAS

POSOKA

*Divi puiši taisējōs byuvēt plūstu.
Sasūt i nūbraukt pa Daugovu
da Reigai.
Īlāiz vīnu bolku yudinī. Bet tei
aizpeļd.
«Ēē-ē!» — jī nūvalk. —
«Nanūsorgōjom.»
Īlāiz ūtru. Ar tū nūteik tys pats.
«Ēē-ē!» — jī otkon nūvalk.
I tai kaidas desmit reizes upes krostā
skanēja «Ēē-ē!»
Tai jī da Reigai natyka.*

VLADIS RIČIKS

GUŅSVŌRDI. GUŅSKRYSTS

Pi Myužeigōs guņš tai navar it klēt. Bet nōkam. Grāku kule uz placa, bet stoli. Cyts gon saleics fipat typonoj īblok. Taču pi Myužeigōs guņš atsasin. Atsaslin placūs saleikušais, nu stols jys ī stōv. Bet tū dyžmani, kurs dim dim spardams kōju pret zemī, pi Myužeigōs guņš marējis, tēgaden dzeives vokrkrāslā bez gaismas ityn.

Mes jau kurōs paudzēs pi guņš šōs nōkam izdzērdēt un sevī izrunōt GuņsvŌrdus. Un navin sevī izrunōt, bet ar īm sevī styprynōt, ar seņču guņš vŌrdim pi šōs svātōs Guņš likt sadegt malnai nadinai, dražom, vysom pašņiceigajam, seikajam, mozajam, kas dimžāl arvin vēļ moz-pamozam myusūs gruzd un gruzd.

GuņsvŌrdi, Guņskrysts... Kū ī soka?

Uz sauli taka. Napazust!

Al!

Ai, gurušō siva, ai, mōsa, ai, brōj un tu, muns vīnkōršais paziņa, kū meklejat?

Jyusim ustobas kokta nav, krakla, pat mašinas? Nav vīgluma dorbā voi vyspōr bez dorba?

Es radzu, jyus meklejat pōrōk īlgi un godim.

Voi meklejat tū, kas kaidam jau pīdar?

Un gribit nyu atjimt, lai tys kai olga tik par bezveļtes pyulinim, nikō nadareit bailēs nu grytuma?

Bet voi runōts ar īm, kam dīndinai pīteik?

Un naklystīt skaugi voi naprašas, kod dzērdēsīt vŌrdēnu «ir»?

Bet naizdzērdēt tōlōkū syursyuri pasa-ceitū: «Na jau vīgli tys nōk!»

Ak, muni jūkaini!

Meklejit gryutum!

CEREIBU OSNI

LĀSMA KIPLUKA, 3. KLASE

GAIĻA SKŪLA

*Kū tu, gailēit, dzīdi daudz?
Laikam labi audz!
Auņ tīk ōtri kōjōs pišus
Un uz skūlu skrīšus!
Cīma suņi rej,
Gaiļs uz skūlu skrej';
Skūlā zynōšonas dūd,
Putyns vysā priku rūd.
Vokorā šys mōjōs skrej',
Otkol cīma suņi rej.
Mōjōs soka sīvai: «Ina,
Es ir tys, kas vysu zyna!»*

ANNA ZAHARE, 1. KLASE

Kai tymā dzejuleiti — cikom gulēju ī naredzēju, kai lelō egle mozū zemē sēja...

Es ari, cikom gulēju, naredzēju, pa kuru laiku pavasars atnōce, ī pa kuru laiku zīma aizgōja...

Naredzēju, pa kuru laiku paļtis pōrzaklōja ar bīzu lada kōrtu...

Cikom gulēju, naredzēju, pa kuru laiku sauleite uzlēce...

Cikom gulēju, ak voi, cik daudz naredzēju!

Pīļcines skūla

MAIJA KRŪZE

PUPAS ĒDĪŅKARTĒ

Aizsōktū temu par ūlboltumvīlu lūmu myusu uzturā turpynoju ar laseitōju informēšonu par pōkšaugim, konkretī — pupom un pupeņom.

Jau Beibelē saceits, ka pupas audzātas tyukstūš godu pyrms myusu eras — Palestinā Zalamana valdeišonas laikā. Taitod, varam saceit, ka nu dōzenim, kū cylvāki pyrmi lītōja uzturā, beja pōkšaugi. Egiptē pret pupom izaturēja ar bailem un malnūs plankumus uzskatēja par nōves zeimūgu, bet senajim romišim jōs beja vīns nu golvonajim pōrtkyas produktim. Latīņu nūsaukums «raba», kas aizgyuts nu grīku volūdas, nūzeimej pōrtkyu. Leidz ar kartupeļu izaplateišonu pagōjušajā godsymtā, pupas gondreiz pōrstōja lītō. Tod šūs kulturaugu izmontōšona atsataišnōja un sējumi pasaplašynōja, bet pādejā laikā vārojama tendēnce otkon sasamozynōt.

Pupeņas pōrtkyā sōce lītōt kritni vēļōk, lai gon pyrmi pīrokstī par jōm mynātī senejōs Kīnas hronikā, tys ir, ap 2800. godu pyrms myusu eras. seneji romiši izmontōja ari myltu pagatavōšanai.

tagad idzeivōtōju nūdrūsynōšona ar biologiski pylvērtēigom ūlboltumvīlom ī vīna nu golvonajom ekonomiskajom problemom pasaulā mārūgā.

Ūlboltumvīlas mes sajamom ar dzeivnīku un augu vaļsts produktim. Uztura zynōtniki īsoka dīnā videji patērēt 80—100 gramus ūlboltumvīlu, tymā skaitā 50 gramus nu dzeivnīku vaļsts.

Šūbreid Latvejā daudzas gimines naspēj īsagōdōt gaļas produktus pīteikamā daudzumā, tōpēc mēginōsim likt lītā zynōšonas par pupom un pupeņom. Bet pyrms vēļ mozlīt atgōdynōšu par tū, ka sistematiskis ūlboltumvīlu deficits organismā roda palāynōtu augšonu un atteiseibu, seviški bārim, kuņga un zornu darbeibas traucējumus, nervu sistēmas funkceju nūsavōjīnōšonu, mozasineibas pasarōdeišonu, mozynoj organismā aizsorgspējas pret infekcejas slimeibom. Taitod, ūlboltumvīlas napīcīšamas jebkuram cylvākam, tikai jōjam vārā vacums, dzymums, fiziskō slūdze. te jōatteimej, ka pōkšaugu ūlboltumvīlas organismā teik izmontōtas par 60—70%.

APDRŪŠYNŌTŌJU GRUPA «REIGAS FENIKSS»

Tōs sastōvā dorbojās divas apdrūšynōšonas akceju sabīdreibas: «Reigas Fenikss», dybynōta 1993. godā, un «Reigas Fenikss — dzeiveibas apdrūšynōšona», dybynōta 1995. godā. Pyrmo

nūsadorboj ar vysa veida ryska apdrūšynōšonu, ūtrō pīdōvoj dažaidus dzeiveibas apdrūšynōšonas veidus.

Pasateicūt golvonajam akcionaram, vōcu apdrūšynōšonas koncernam «Alte Leipziger», kura sastōvā ir ari «Reigas Fenikss», kurs Eiropas apdrūšynōšonas tērgā dorbojās jau 176 godus, filiaļu teiklam Ritumu un Austrumu Eiropā, «Reigas

Fenikss» plašā regionā garantē klientim kvalitatīvus un maksimāli drūšus pakolpōjumus.

«Reigas Fenikss» sasadorboj ar uztycamom Ritumeiropas un Latvejas

bankom, apdrūšynōtū īpašumu un nūguļdējumu drūšeibu garantēj tō nakustamī īpašumi Latvejā un pōrapdrūšynōšona pasaulā lelōkajōs sabīdreibōs «Swisre», «Mūnchener Rūck», kura sovokōrt īr «Reigas Feniksa» akcionars.

Datorsalykums Livija Kalvāne, datormaketeišona — Solveiga Sarkane. Īpīsta SIA «Latgolas druka» Bazneicas ilā 28, Rēzeknē, LV-4601

Latgolas nūvoda nedēļas laikroktsts REDKOLEGIJA
Dybynōtōjs — A. Rancana izdevņiceiba.
Indekss 3053

Masu informācijas leidzekļa registrācijas aplīceiba Nr. 1609.
Iznōk nu 1994. goda 30. decembra reizi nedēļā — pīktdīnōs.

Izdevēja nūrekinu konts Latvijas Unibankas Preiļu nūdaļā Nr. 468425, kods 310101416. Izdevēja adrese: A. Upiša ilā 3-49, Preilī LV-5301, tōļrūps 8-253-21516. 1. īspīdīlūksne.

Datorsalykums Livija Kalvāne, datormaketeišona — Solveiga Sarkane. Īpīsta SIA «Latgolas druka» Bazneicas ilā 28, Rēzeknē, LV-4601